Opole upamiętniło rocznicę powstania Związku Polaków w Niemczech (Galeria)

Komunikaty
Miasto

19.02.2024 g. 10:00

W niedzielę 18 lutego upamiętniono działaczy spod znaku Rodła. Z tej okazji Łukasz Sowada - Przewodniczący Rady Miasta Opola zaprosił

mieszkańców na nadzwyczajną sesję Rady, której specjalnymi gośćmi były rodziny przedwojennych członków związku (E. Osmańczyka i H. Lher), a także wielu znamienitych opolan. Prelekcję poświęconą Janowi Łangowskiemu, wydawcy polskojęzycznej gazety z Opola wygłosił prof. Maziarz, a głos zabrały również szefowe Stowarzyszenie RODŁO Opole, które społecznie dbają o pamięć o tych wyjątkowych Polakach, którzy w okresie międzywojennym, na terenie Niemiec, bronili swojej polskości. Na opolskim Rynku Prezydent Miasta Opola Arkadiusz Wiśniewski otworzył wystawę, która przypomina historię Druha "Mietka" i Druhny "Hanii", czyli duetu patriotów.

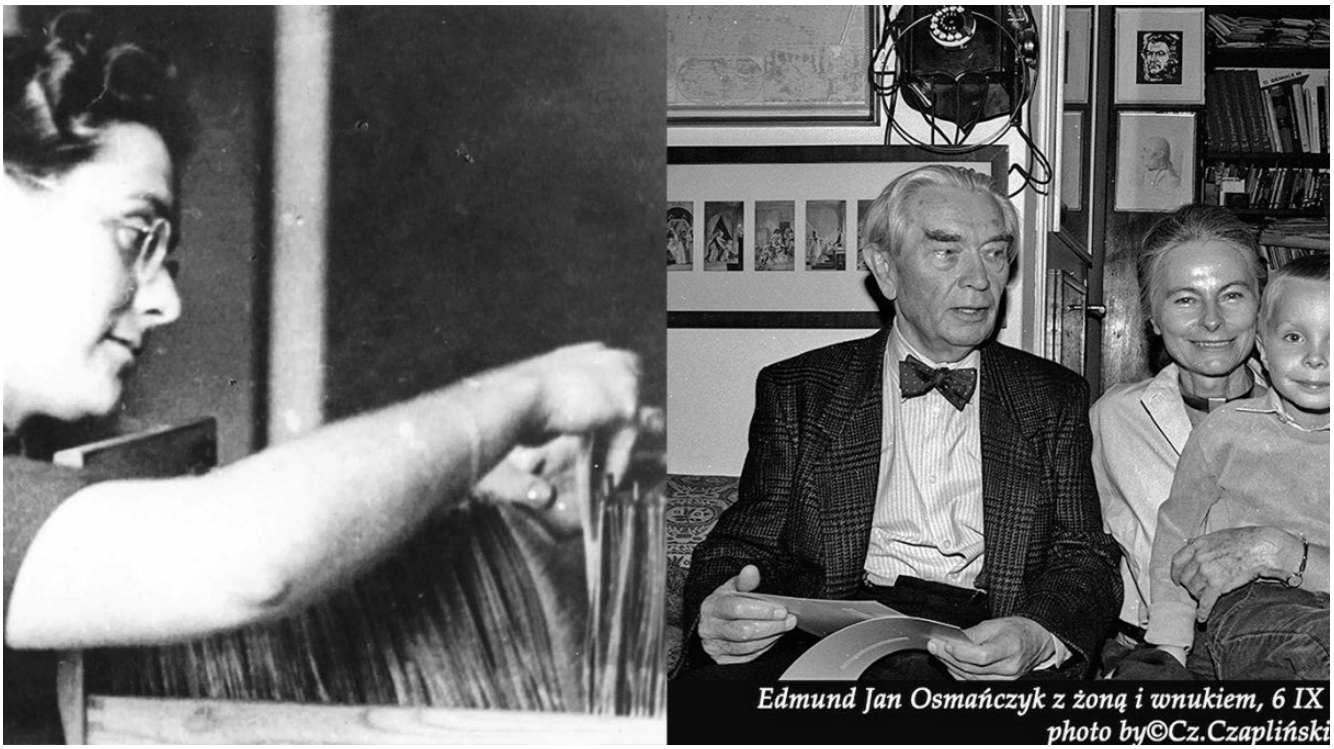

Helena Lehr i Edmund Jan Osmańczyk tworzyli zgrany duet. Przyjaźnili się od czasów młodości. Byli rówieśnikami, urodzonymi w tym samym, 1913 roku. I harcerzami. Druhowi „Mietkowi” i Druhnie „Hani” poświęcona jest wystawa przed opolskim ratuszem z okazji 101. rocznicy powstania Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech.

Ona była jedną z najbardziej aktywnych działaczek Związku Polaków w Niemczech, nauczycielką, harcerką i dziennikarką. Od kilku lat Skwer na skrzyżowaniu ulic

Minorytów i Zamkowej nazwany jej imieniem codziennie mijają mieszkańcy Opola. On w naszym mieście jest bardziej znany. Ma swoją ulicę, pomnik i miejsce spoczynku. Stworzyli m.in. Encyklopedię Spraw Międzynarodowych i ONZ, bo choć wszyscy kojarzą dzieło z Edmundem, to trudno wyobrazić sobie efekt końcowy bez redakcyjno-edytorskiej ręki Heleny.

Działalność Osmańczyka i Lehr w Związku Harcerstwa Polskiego w Niemczech w latach 1932–1939 to wystawa, która opowiada o wyjątkowej współpracy dwojga przyjaciół. Jako młodzi ludzie, w wieku 19 lat trafili w 1932 r. do centrali ZPwN w Berlinie, gdzie powierzono im pracę w redakcji „Młodego Polaka w Niemczech", miesięcznika wydawanego przez Związek Polaków w Niemczech.

– *Istniał w nim specjalny dział listów, które nadchodziły do redakcji od młodych czytelników. Na listy harcerzy odpowiadał „Druh Mietek" (Edmund Osmańczyk), na listy harcerek „Druhna Hania" (Helena Lehr). Korespondencja z czytelnikami utrzymywana była w formie życzliwej gawędy. Młodzi odbiorcy do redakcji zwracali się z różnymi problemami. Przekazywali także informacje dotyczące znaczących wydarzeń kulturalnych i harcerskich w swoich miejscowościach* – opowiada prezes Stowarzyszenia Rodło Opole, **Katarzyna Mazur-Kulesza**.

– *Druh Mietek i druhna Hania nie tylko prowadzili te dwie rubryki, ale także brali aktywny udział w różnych pracach harcerskich ZHPwN. Pierwszy numer „Młodego Polaka w Niemczech" ukazał się 1 kwietnia 1930 r. w miejsce zlikwidowanego miesięcznika młodzieżowego „Zdrój"* – dodaje znawczyni Opola, obecna radna i biya dyrektor Muzeum Śląska Opolskiego, **Urszula Zajączkowska**.

Otwarcie wystawy zaplanowano 18 lutego o godz. 13.00 w ramach uroczystych obchodów 101. rocznicy powstania I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech z siedzibą w Opolu. Ekspozycja będzie prezentowana do połowy marca przed opolskim ratuszem.

Helena –stra?niczka archiwum Rod?a

Helena Lehr urodzi?a si? 16 lutego w Berlinie, jako córka inspektora pocztowego Georga oraz pochodz?cej z Wielkopolski Stanis?awy Schmidt. Po maturze w 1928 r. w Berlinie uczy?a si? niemieckiego i uczestniczy?a w Wy?szych Kursach Handlowych, w??czaj?c si? w dzia?alno?? Zwi?zku Polaków w Niemczech (pa?dziernik 1931 rok) i Zwi?zku Harcerstwa Polskiego w Niemczech (przyst?pi?a do niego ju? jako 15-latka). Anga?owa?a si? w dzia?alno?? Ko?a M?odzie?y Gimnazjalnej ?e?skiej w Domu Polskim w Berlinie, organizuj?c wyjazdy wakacyjne do Polski na kursy i obozy szkol?ce kadr? instruktorsk?.

Od wiosny 1937 r. obj??a funkcj? zast?pcy kierownika Wydzia?u Zuchowego Naczelnictwa ZHPwN w stopniu podharcmistrza. Ju? wtedy blisko zwi?zana z m?odzie?? Opolszczyzny, jako komendantka ?e?skich obozów harcerskich i kierowniczka kursów na ?l?sku Opolskim. Rok pó?niej zosta?a komendantk? pierwszego obozu zuchowego w Raciborzu, w Domu Polskim.

Jeszcze przed wybuchem wojny wraz z Osma?czykiem zacz??a wspó?redagowa? „Leksykon Polactwa w Niemczech”. By?a tak?e redaktork? „M?odego Polaka w Niemczech”.

Tu? po wybuchu II wojny ?wiatowej wróci?a do Polski, do rodziny mieszkaj?cej pod ?ninem. Ju? 16 pa?dziernika 1939 r., „upomnia?o” si? o ni? Gestapo. Z Aresztu ?ledczego w Poznaniu zosta?a wywieziona do Berlina, a 28 pa?dziernika osadzona w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück, jako nr 2291. W lutym 1940 r. zosta?a zwolniona z obozu i zatrudniona przymusowo (pod nadzorem Gestapo) u komisarza ds. likwidacji maj?tku polskiego w Niemczech. Na zlecenie Urz?du Pracy rok pó?niej zatrudniona jako sekretarka w berli?skim przedsi?biorstwie elektrotechnicznym „Elektrosignal”. W lutym 1944 r., fabryk? zbombardowano, a pracowników i ca?y zak?ad przeniesiono na Dolny ?l?sk do Srebrnej Góry.

Ju? w styczniu 1946 r. otrzyma?a obywatelstwo polskie. Do 1947 kierowa?a jeszcze sekretariatem fabryki, ale tu wróci?a jej pasja. Zwolni?a si? z pracy, aby móc pisa?. Zosta?a sekretarzem Redakcji Zagranicznej Zachodniej Agencji Prasowej w Warszawie, a gdy ta zosta?a zlikwidowana, nasza bohaterka otrzyma?a stanowisko referenta prasowego w Centralnym Zwi?zku Spó?dzielczym, a pó?niej w Centralnym Biurze Wystaw Artystycznych. W latach 1950–1955 pracowa?a w Polskim Radio w redakcji programów niemieckoj?zycznych dla zagranicy oraz jako t?umaczka przy kongresach i zjazdach.

W pó?niejszych latach, na zlecenie wydawnictwa PWN rozpocz??a prace redakcyjno-edytorskie nad „Encyklopedi? Spraw Mi?dzynarodowych i ONZ” swojego przyjaciela, Edmunda Osma?czyka. Od 1971 r., a? do ?mierci, prowadzi?a, uzupe?nia?a i poszerza?a Archiwum Rod?a, wspó?pracuj?c m.in. z Instytutem ?l?skim w Opolu oraz Opolskim Towarzystwem Kulturalno-O?wiatowym. W 1972 r. ukaza? si? album „Polacy spod znaku Rod?a”, który opracowa?a wspólnie ze swoim przyjacielem, Edmundem Osma?czykiem.”

Jako dzia?aczka Zwi?zku Polaków w Niemczech zostawi?a potomnym niezwykle bogate archiwum, które znajduje si? w bibliotece Uniwersytetu Opolskiego. Cz??? przekaza? niedawno syn Jose Luis Pelaez. Ju? w czasie II wojny ?wiatowej Helena z Edmundem uzgodnili, jak zaj?? si? niezwykle cennymi dokumentami.

– Wiele pami?tek jest ?ci?le zwi?zanych z dzia?alno?ci? mamy. Nie mog?y le?e? w domu, w szufladzie. Powinny trafi? do ludzi interesuj?cych si? tymi tematami. W wielu zgromadzonych przeze mnie pud?ach s? nawet oddzielne dokumenty dotycz?ce Osma?czyka, w tym r?kopisy ró?nych jego wyst?pie?. Jest te? sporo korespondencji, zdj??, negatywów, medale, plakiety w br?zie upami?tniaj?ce ró?ne etapy obchodów Zwi?zku Polaków w Niemczech. Moja mama naprawd? by?a wielk? patriotk?. Widz? to dzisiaj wyra?nie – opowiada? syn.

Edmund – cz?owiek czynu

Kilka lat temu wspomnienie o Osma?czyku na ?amach „Przegl?du Dziennikarskiego” opublikowa? Karol Czejarek. „By? wybitnym Polakiem, wielkim humanist?, odwa?nym dzia?aczem polonijnym, a po drugiej wojnie ?wiatowej bezpartyjnym pos?em na Sejm kilku kadencji i senatorem. By? te? znacz?cym pisarzem i dziennikarzem. Krótko mówi?c – by? cz?owiekiem czynu!” – napisa? we wst?pie.

Lata dzieci?ce sp?dzi? na ?l?sku Opolskim, w kilku wsiach pod Opolem”. Jego matka dba?a o zachowanie polsko?ci, m.in. poprzez wieczory polskiej poezji. W szkole redagowa? gazetk? „Wiadomo?ci Biela?skie”, a po maturze, od 1932 do 1935 „M?odego Polaka w Niemczech”. By? pomys?odawc? nazwy „Rod?o” dla okre?lenia symbolu Zwi?zku Polaków w Niemczech i wspó?projektantem jego znaku graficznego. Zajmowa? si? uzupe?nianiem i drukowaniem „Leksykonu Polactwa w Niemczech” – publikacji dbaj?cej o polsko?? w III Rzeszy. Zast?powa? redaktora naczelnego „Nowin Codziennych” w Opolu, kierowa? Central? Prasow? ZPwN od 1934, a od 1935 pracuj?c na etacie nadzorowa? jej pras?.

W sierpniu 1939, po dezercji z Wehrmachtu, uciek? przed Gestapo (nie pierwszy raz…) do Polski i ju? we wrze?niu zosta? spikerem w Polskim Radio (pod pseudonimem Jan Gor). W Warszawie mieszka? do wybuchu powstania, posiadaj?c dokumenty na nazwisko Jan Krzemi?ski. By? cz?onkiem Armii Krajowej, poprzez radio powsta?cze nadawa? codzienn? audycj? „Dzie? walki”. Podczas powstania utraci? male?kiego pierworodnego synka. Pozostawi? z tego okresu “Dziennik z Powstania 1944 r.”, który ukaza? si? pi?? lat po ?mierci Osma?czyka pod tytu?em “Trzeba to opowiedzie?“. 6 stycznia 1945 w Krakowie z?apa?o go gestapo, ale uda?o mu si? zbiec z transportu do obozu koncentracyjnego.

Na pocz?tku 1945 do??czy? do Komitetu Obywatelskiego Polaków ?l?ska Opolskiego dzia?aj?cego na rzecz ustanowienia tam administracji polskiej. W marcu zaci?gn?? si? jako korespondent wojenny do 1. Armii Wojska Polskiego. W latach 1945–1946 relacjonowa? jako korespondent wojenny m.in. konferencj? w Poczdamie oraz proces norymberski.

„Encyklopedia spraw mi?dzynarodowych i ONZ” sprawi?a, ?e uchwa?? Rady Wydzia?u Filologiczno-Historycznego WSP w Opolu zosta? nadany Osma?czykowi w 1975 roku stopie? naukowy doktora nauk humanistycznych. W tym samym roku otrzyma? tak?e tytu? doktora honoris causa Uniwersytetu ?l?skiego w Katowicach, a w 1988 roku Uniwersytetu Wroc?awskiego.

Gdy kilka lat temu na Wzgórzu Uniwersyteckim ods?oni?to pomnik Osma?czyka autorstwa prof. Mariana Molendy, pi?kne s?owa powiedzia? o nim prof. Stanis?aw S. Nicieja: „W czasach, gdy trzeba by?o mie? wielk? odwag?, by powiedzie? tu, w tym mie?cie, ?e jest si? Polakiem, w latach, kiedy tu rz?dzili hitlerowcy, (…) wtedy w tym mie?cie Osma?czyk mia? odwag? mówi?, co to jest Polska i ?e czuje si? Polakiem”. A wieloletnia senator RP Dorota Simonides doda?a: „Gdy Osma?czyk by? ju? ?miertelnie chory, poprosi? bym po nim w?a? nie kandydowa?a do senatu. Janku, zrobi?am to, czego sobie ?yczy?e?.”Jolanta Klimowicz-Osma?czyk, druga ? ona Osma?czyka, wspomina?a za?:„Chcia?, ?eby go pochowa? tutaj i jego wola zosta?a spe?niona. Wolno??, któr? Polska – w tym Ziemia Opolska odzyska?y – to równie? jego dzie?o”.

?ród?o: Czas na Opole

Dane kontaktowe
Wydzia? Promocji

Tagi
Rod?o
Opolskie obchody 101. rocznicy powstania Dzielnicy I Zwi?zku Polaków w Niemczech
I Dzielnica Zwi?zku Polaków w Niemczech